

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2024.5/07>

Баско А.В.

Запорізький національний університет

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

В статті розкриті міжнародно-правові стандарти забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері місцевого самоврядування та визначено стан їх імплементації у вітчизнене законодавство. Встановлено, що міжнародні та і європейські стандарти у сфері місцевого самоврядування створені для забезпечення ефективності, прозорості та демократичності органів місцевої влади, вони підтримують децентралізацію, залучення громадян до процесів управління та захисту прав місцевих громад. З'ясовано, що до основних правових засад формування міжнародних стандартів діяльності та розвитку місцевого самоврядування можна віднести: 1) Європейську хартію місцевого самоврядування, яка прийнята Радою Європи, в якій закріплено основні принципи, що забезпечують автономію місцевих органів влади; 2) Декларацію ООН про міста і населені пункти, яка визначає основні напрямки покращення участі громад у розвитку місцевих територій; 3) Декларацію з питань децентралізації та місцевої демократії Ради Європи, якою підтримується процес децентралізації в країнах-членах та підвищення рівня демократичної відповідальності; 4) Резолюцію ООН, якою затверджені Цілі сталого розвитку ООН (ЦСР), що включають цілі, що стосуються сталого розвитку міст, партнерства для досягнення цих цілей і спрямовані на розвиток сучасного місцевого самоврядування з урахуванням екологічної стійкості, інклюзивності та залучення громадян до діяльності органів місцевої влади; 5) Декларацію Ріо, яка затверджена на конференції ООН з питань навколишнього середовища і розвитку в 1992 році, яка підкреслює необхідність участі місцевих громад в забезпеченні екологічних стандартів діяльності ОМС. Встановлено, що цими документами закладено важливі принципи міжнародних та європейських стандартів розвитку місцевого самоврядування: принцип субсидіарності, фінансової автономії, гарантії місцевої демократії, узгодженості діяльності, виключення сепаратизму та автократії, які і є основою для розвитку сучасного місцевого самоврядування, що відповідає потребам громадян та їм європейським демократичним цінностям.

Ключові слова: *місцеве самоврядування, органи місцевого самоврядування, міжнародні та європейські стандарти у сфері місцевого самоврядування, імплементація міжнародних норм.*

Постановка проблеми. Міжнародні та європейські стандарти у сфері місцевого самоврядування відіграють дуже важливу роль у розвитку місцевої демократії, транскордонного економічного та соціального співробітництва територіальних громад та місцевої влади, а також – у належній реалізації реформи децентралізації влади в Україні. Вони регламентують основні принципи і механізми, які забезпечують ефективне управління на місцевому рівні та утримання прав гро-

мадян. Цей стандарт в основному документами Ради Європи, Європейського Союзу та ООН, зокрема Європейською хартією місцевого самоврядування. Основними серед них є: Європейська хартія місцевого самоврядування (1985 р.), як ключовий документ Ради Європи, який встановлює принципи автономності та відповідальності місцевих влад. Хартія зобов'язує державу забезпечувати самостійність місцевих органів у вирішенні питань місцевого значення, дотримуючись

принципів субсидіарності та пропорційності та була ратифікувала Україною в 1997 році; Резолюція ООН про децентралізацію, в якій ООН підтримує ідею децентралізації як спосіб підвищення якості життя громадян через більш ефективне управління ресурсами на місцевому рівні; Європейська соціальна хартія, яка підтримує економічні та соціальні права на місцевому рівні, зобов'язуючи державу надавати місцевим органам влади ресурси для реалізації прав на освіту, охорону здоров'я, соціальні послуги; Європейська хартія регіональних мов та мов меншин, яка захищає право громад на використання рідної мови в місцевих органах влади, в тому числі мови національних меншин, забезпечуючи їх права.

Україна, ратифікувавши дані акти обрала шлях європейської інтеграції, та взяла на себе зобов'язання щодо підвищення спроможності територіальних громад, а також передачі повноважень та фінансових ресурсів від держави на місцевий рівень – органам місцевого самоврядування. На виконання цих зобов'язань була прийнята Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, що була затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 року, якою було закладено необхідність розробки Закону України «Про засади державної регіональної політики», який було прийнято 5 лютого 2015 року; принципи та засади децентралізації були закладені у Програмі діяльності Уряду та «Стратегії – 2020», затвердженій Указом Президента України № 5/2015 від 15 січня 2015 р. і планах їх реалізації. Та все ж значним поштовхом в розвитку децентралізації стало прийняття Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 р, яким було створено правову основу для формування економічно та фінансово спроможних територіальних громад, а також активізації процесу об'єднання громад. Також було розроблено Концепцію відновлення місцевого самоврядування України, яку схвалено Правлінням Асоціації міст України рішенням від 01 квітня 2024 року № 7 [1] метою якої є визначення стратегічного бачення відновленого на всій території України місцевого самоврядування, шляхів створення умов для забезпечення мешканців громад якісними й доступними послугами, можливостями для культурного росту та самореалізації громадян, економічного розвитку громад, що в комплексі забезпечить вихід з демографічної кризи, повернення людей до рідних домівок в унітарній незалежній Україні.

Вищезазначене засвідчує потребу в необхідності визначення міжнародно-правових стандартів забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері місцевого самоврядування та шляхів їх імплементації в національну правову доктрину України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням міжнародних та європейських стандартів у сфері місцевого самоврядування займається багато вчених, які аналізують, як ці стандарти впливають на розвиток демократичного управління, регіональної політики та децентралізації. Серед українських та міжнародних авторів, які висвітлюють це питання, можна виділити кілька ключових Л. Белей, О. Батанов, В. Борденюк, Л. Василенко, В. Гройсман, І. Заверуха, Т. Карабін, Ю. Панейко, О. Петришин, О. Ременяк, їх роботи охоплюють питання реформування системи місцевого самоврядування та імплементації міжнародних норм в Україні. Разом з тим, упровадження міжнародних та європейських стандартів у систему місцевого самоврядування з розвитком міжнародних відносин та поглибленням процесів євроінтеграції набувають нового значення та потребують наукового дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є розкриття міжнародно-правових стандартів забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері місцевого самоврядування та їх імплементації в вітчизнене законодавство. Для досягнення мети дослідження в межах статті будуть поставлені та вирішені наступні **завдання**: здійснення систематизації міжнародно-правових стандартів забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері місцевого самоврядування; визначення шляхів їх імплементації в національну правову доктрину України та з'ясування шляхів покращення імплементації положень міжнародно-правових документів у сфері місцевого самоврядування та врахуванню прогресивного європейського і світового досвіду в Україні для пошуку найбільш ефективних форм здійснення муніципальної влади у процесі реалізації реформи децентралізації влади.

Виклад основного матеріалу. Основні стандарти місцевого самоврядування передбачені в Європейській хартії місцевого самоврядування (далі – Хартії), прийнятій Комітетом Міністрів Ради Європи у Страсбурзі у червні 1985 р. та підписаній/ратифікованій всіма 47 державами-учасницями Ради Європи із зауваженнями та застереженнями щодо територіального застосування [2]. Європейські науковці стверджують, що Хартія

стала “першим багатостороннім конституційним інструментом, який дає визначення принципів (стандартів) місцевого самоврядування та гарантує їхнє застосування” [3, с. 10].

Основні стандарти місцевого самоврядування базуються на міжнародних документах та національному законодавстві. Серед них: Європейська хартія місцевого самоврядування (прийнята Радою Європи в 1985 році): вона є ключовим документом, що визначає основні принципи розвитку місцевого самоврядування. Україна ратифікувала її в 1997 році. Хартія встановлює такі принципи: право громад на самостійне управління місцевими справами; захист автономії органів місцевого самоврядування; фінансова незалежність місцевих органів; принцип субсидіарності: рішення, що рішення мають прийматися на нижчому рівні влади, на якому це можливо і ефективно. Більш високі рівні влади втручаються лише в разі необхідності; прозорість та підзвітність: органи місцевого самоврядування повинні діяти прозоро, інформувати громадськість про свою діяльність і бути підзвітними перед громадянами; рівноправність громадян: усі громадяни, незалежні від місця проживання, повинні мати рівні права та можливість брати участь в управлінні місцевими справами; фінансова незалежність та доступ до ресурсів: місцеве самоврядування має право на власні фінансові ресурси, які повинні бути пропорційні їх повноваженням; право на об’єднання: місцеві громади можуть об’єднуватися для ефективного вирішення спільних питань, що є основою для формування об’єднаних територіальних громад (ОТГ); незалежність місцевих виборів: вибори органів місцевого самоврядування повинні бути демократичними, прозорими та проводитися без втручання держави чи інших суб’єктів. Ці стандарти спрямовані на забезпечення стабільного та сталого розвитку громади, розширення можливостей участі громадян у прийятих рішеннях та створення умов для ефективного управління на місцях. [2]. Вважається, що саме Хартія з часом стала своєрідним фундаментом місцевої демократії та істинним захисником європейських цінностей. Хартія дає змогу роздивитися місцеве самоврядування під різними кутами зору, зокрема, позитивну оцінку отримали децентралізація, застосування принципу субсидіарності та залучення інститутів громадянського суспільства, а негативну – економічні (матеріально-фінансові) обмеження діяльності органів місцевого самоврядування та взаємовідносини з органами державної влади [4]. Інші стандарти

місцевого самоврядування (такі як децентралізація та деконцентрація владних повноважень, усталений (сталий) розвиток територіальних громад та добре врядування) є передбачені іншими міжнародно-правовими документами у контексті розвитку місцевого самоврядування (конвенціями, резолюціями та рекомендаціями) та висвітлені у думках Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи на підставі аналітичних звітів моніторингових груп. Окремо варто виділити Стратегію інновацій та доброго врядування на місцевому рівні, яку розробили у 2005 р., а Комітет Міністрів РЄ затвердив її у вигляді декларації у березні 2008 року [5]. Як вірно зазначає Софінська І.Д. «що в основу побудови громади має бути закладено три основні аспекти існування кожної людини: охорону довкілля, економічний розвиток та соціальну політику, які мають багато показників їх успішності, що є тематично згруповані (бідність; врядування; здоров’я; освіта; демографія; природні ресурси; атмосфера; земля; океани, моря та узбережжя; питна вода; біорізноманіття; економічний розвиток; глобальне економічне партнерство; споживання і продукти харчування), а також закріплені на рівні ООН» [6, с. 24]. Загалом, усі показники усталеного (сталого) розвитку були розподілені на чотири концептуальні платформи: соціальну, економічну, екологічну та інституційну [7, с. 9, 10].

Ще одним документом, який дотично регулює діяльність місцевого самоврядування є Всесвітня Декларація місцевого самоврядування, яка була прийнята 26 вересня 1985 року в Ріо-де-Жанейро Всесвітнім Союзом органів місцевого самоврядування на XXVII Міжнародному конгресі. В Декларації наголошується, що принцип місцевого самоврядування має бути визначеним у конституції або основному законі про урядові структури країни [8]. В той же час Всесвітню декларацію місцевого самоврядування (Ріо де-Жанейро, 23 – 26 вересня 1985 р.) можливо лише частково вважати джерелом міжнародного гуманітарного права стосовно регулювання відносин місцевого самоврядування. Так, Будучи актом Міжнародної спілки місцевих влад (ІСМВ) – спілки органів місцевого самоврядування різних держав та їх асоціацій, тобто міжнародної неурядової організації, – вона не має статусу акту міжнародного права (навіть у сенсі м’якого права). І хоча у своїй преамбулі ця Декларація проголошує прагнення “бути... стандартом, до якого слід прагнути” (цит. за [9, с. 22]), такий “стандарт” є певним ідеалом, а не зобов’язальною вимогою, якою є правовий стан-

дарт як принцип права. Зокрема О. Батанов, розглядаючи міжнародні стандарти місцевого самоврядування, про Всесвітню декларацію 1985 року не згадує [10, с. 137 – 142].

Наступним міжнародним документом в цій сфері є Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями (Мадрид, 21 травня 1980 р.) [11]. Для цілей цієї Конвенції «транскордонне співробітництво» означає будь-які спільні дії, спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними общинами або властями, які знаходяться під юрисдикцією двох або декількох договірних сторін, та на укладання з цією метою будь-яких необхідних угод або досягнення домовленостей. Транскордонне співробітництво здійснюється в межах компетенції територіальних общин або властей, визначеної внутрішнім законодавством. Межі та характер такої компетенції цією Конвенцією не змінюються. Для цілей цієї Конвенції вислів «територіальні общини або власті» означає общини, власті або органи, які здійснюють місцеві або регіональні функції та визнаються як такі внутрішнім законодавством кожної держави. Однак кожна договірна сторона під час підписання цієї Конвенції або після цього у повідомленні на ім'я Генерального секретаря Ради Європи може визначити общини, власті або органи, види діяльності і форми, якими вона має намір обмежити сферу застосування цієї Конвенції або які вона має намір виключити з неї. Значимість цієї Концепції полягає в тому, що вона дає можливість окремим муніципалітетам (міським радам) окремих міст (містечок) України підписувати міжнародні договори про співпрацю з іншими містами – побратимами Європейського Союзу без узгодження їх з органами центральної влади, однак не всупереч Конституції і законам України, що стало поштовхом до розвитку місцевого самоврядування шляхом залучення міжнародних інвестицій через міжнародне партнерство і взаємодію.

Нижче, виходячи з мети дослідження в межах цієї статті доцільно з'ясувати моделі децентралізації влади (розвитку місцевого самоврядування), які існують в міжнародній практиці.

Децентралізація публічної влади є процесом у багатьох країнах, зокрема й в Україні, спрямованим на підвищення ефективності управління, розвиток громад і забезпечення більшої прозорості влади. Існує декілька основних моделей децентралізації, які застосовуються у зв'язку з політичної, адміністративної та соціальної ситуації в країні.

1. **Делегування** – у цій моделі центральний уряд передає частину своїх повноважень окремим підрозділам або установам на місцях, але зберігає контроль над ними. Це тимчасова форма децентралізації, яка дозволяє місцевим органам влади виконувати певні функції в межах центральної політики. Наприклад, управління освітою може бути делеговано на рівень обласних департаментів, але ключові рішення йдуть від центрального міністерства.

2. **Делегація повноважень на автономію (автономізація)** – це модель, при якій місцеві органи влади підтримують автономію у вирішенні певних питань, зокрема у фінансовій сфері або управлінні державним майном. Міські органи мають значну ступінь незалежності, але в межах законодавства країни. Наприклад, місцеві громади в Україні після реформи децентралізації отримали можливість розпоряджатися місцевим бюджетом для власних потреб, включаючи інфраструктурні об'єкти та освіту.

3. **Федералізм** – країна поділяється на суб'єкти з широкою автономією, зокрема в законодавчій і виконавчій владі. Суб'єкти федерації можуть мати власні закони та бюджет. Ця модель часто використовується в багатьох національних або великих країнах. Приклад, Німеччина та США, де штати мають значні повноваження, зокрема у сфері законодавства, економіки та освіти.

4. **Регіоналізація** – передбачає передачу владних повноважень від центральних органів на регіональні, при цьому регіони не мають повної автономії. Це часто використовують в унітарних державах, які хочуть збалансувати центральний контроль і місцеві потреби. Наприклад, в Італії та Іспанії окремі регіони мають спеціальні статуси з розширеними повноваженнями, наприклад, Каталонія в Іспанії чи Сицилія в Італії.

5. **Повна децентралізація або муніципалізація**. При цій моделі максимальне повноваження передається місцевим громадам (муніципалітетам), що дозволяє їм самостійно вирішувати всі місцеві питання. Повна децентралізація допомоги активній участі громадян у місцевому управлінні. Наприклад, у країнах Скандинавії місцеві громади мають розширене повноваження в прийнятих рішеннях у соціальній, культурній та економічній сферах.

6. **Асиметрична децентралізація**. У цій моделі різні регіони або громади підтримують різний рівень повноважень та автономії, залежно від їх потреб, розміру чи конкретних умов. Це дозволяє врахувати особливості певних регіонів і мак-

симально задовольнити їхні потреби. Наприклад, Велика Британія, де Шотландія, Уельс і Північна Ірландія мають різні рівні повноважень у порівнянні з Англією.

Слід звернути увагу, що перевагами децентралізації є: покращення управління за рахунок наближення влади до громади; підвищення прозорості та відповідальності державних органів; сприяння розвитку місцевих ініціатив та ефективного використанню ресурсів. В свою чергу викликами децентралізації є: можливість підготовки кадрів на місцях; нерівномірний розвиток регіонів; ризик посилення сепаратистських настроїв у випадку занадто великої автономії.

Натомість більшість авторів виокремлюють дві найбільш типові моделі децентралізації публічної влади: 1) регіональна модель децентралізації публічної влади, яка властива для таких країн, як Фінляндія (26 регіонів), Швеція (4 експериментальні регіони), Данія (5 регіонів), Італія (20 регіонів, 5 з яких мають спеціальний статус автономії), Іспанія (17 автономних регіонів); 2) муніципальна модель децентралізації публічної влади в унітарних державах, яка характерна для таких унітарних держав, як Греція, Ірландія, Люксембург, Португалія, Чехія, Словенія, Болгарія, Румунія, Естонія, Литва, Латвія, Японія, Колумбія та ін. [13, с. 50; 14, с. 146; 15, с. 146, с. 204].

Висновки. міжнародні та і європейські стандарти у сфері місцевого самоврядування створені для забезпечення ефективності, прозорості та демократичності органів місцевої влади, вони підтримують децентралізацію, залучення громадян до процесів управління та захисту прав місцевих громад. З'ясовано, що до основних

правових засад формування міжнародних стандартів діяльності та розвитку місцевого самоврядування можна віднести: 1) Європейську хартію місцевого самоврядування, яка прийнята Радою Європи, в якій закріплено основні принципи, що забезпечують автономію місцевих органів влади; 2) Декларацію ООН про міста і населені пункти, яка визначає основні напрямки покращення участі громад у розвитку місцевих територій; 3) Декларацію з питань децентралізації та місцевої демократії Ради Європи, якою підтримується процес децентралізації в країнах-членах та підвищення рівня демократичної відповідальності; 4) Резолюцію ООН, якою затверджені Цілі сталого розвитку ООН (ЦСР), що включають цілі, що стосуються сталого розвитку міст, партнерства для досягнення цих цілей і спрямовані на розвиток сучасного місцевого самоврядування з урахуванням екологічної стійкості, інклюзивності та залучення громадян до діяльності органів місцевої влади; 5) Декларацію Ріо, яка затверджена на конференції ООН з питань навколишнього середовища і розвитку в 1992 році, яка підкреслює необхідність участі місцевих громад в забезпеченні екологічних стандартів діяльності ОМС. Встановлено, що цими документами закладено важливі принципи міжнародних та європейських стандартів розвитку місцевого самоврядування: принцип субсидіарності, фінансової автономії, гарантії місцевої демократії, узгодженості діяльності, виключення сепаратизму та автократії, які і є основою для розвитку сучасного місцевого самоврядування, що відповідає потребам громадян та їм європейським демократичним цінностям.

Список літератури:

1. Концепція відновлення місцевого самоврядування України: Рішення Правлінням Асоціації міст України від 01 квітня 2024 року № 7. URL: https://auc.org.ua/sites/default/files/konceptiya_vidnovlennya_ms_final.pdf.
2. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування: Закон України від 15 липня 1997 року № 452/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 38. Ст.249.
3. Tanchev E. International and European Legal Standards Concerning Principles of Democratic Elections. *European Standards of Electoral Law in Contemporary Constitutionalism: Science and Technique of Democracy*. Strasbourg : Council of Europe, 2005. № 39. P. 9–27.
4. Трояновський В.В. Європейська хартія місцевого самоврядування як фундамент розвитку місцевої демократії в державах Європи. URL: http://www.academy.gov.ua/ej/ej10/doc_pdf/Troyanovsky.pdf.
5. Strategy on Innovation and Good Governance at local level : Extract from the Valencia Declaration 15th Conference of European Ministers responsible for local and regional government (Valencia, Spain, 15-16 October 2007), 2007. 14 p.
6. Софінська І.Д. Міжнародно-правові стандарти місцевого самоврядування : навч. посіб. Львів : Камінь, 2016. 241 с.
7. Indicators of Sustainable Development: Guidelines and Methodologies. Third Edition. United Nations : New York, October 2007. pp. 9–10.

8. Міжнародні стандарти місцевого самоврядування [Архівовано 13 травня 2017 у Wayback Machine.]. Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2001. Т. 3 : К-М. 792 с.
9. Баймуратов М. Правова природа міжнародних стандартів місцевого самоврядування: від міжнародної угоди до імплементації у національне законодавство. *Вибори та демократія*. 2006. № 4(10). С. 17–24.
10. Батанов О.В. Муніципальне право України: підручник. Харків : Одіссей, 2008. 528 с.
11. Про приєднання України до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або властями: Постанова Верховної Ради України від 14 липня 1993 року № 3384-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 36. Ст.370.
12. Вюртенбергер Т. Історія та легітимація децентралізованої держави: В зб.: Організація регіональної та місцевої влади: досвід держав-членів Європейського Союзу. Спеціальне доповнене видання Українсько-європейського журналу з міжнародного та порівняльного права. К.: Вид-во ТОВ “Українська консалтингова група”, 2005. 128 с.
13. Пухтинський М. О. Реалізація міжнародно-правових стандартів місцевої демократії в процесі реформи місцевого самоврядування в Україні. International Scientific-Practical Conference Development of legal regulation in East Europe: experience of Poland and Ukraine: Conference Proceedings, January 27–28, 2017. Sandomierz. 196 p., с. 50–51.
14. Корнієнко М. І. Конституційно-правові основи місцевого самоврядування. Муніципальне право України: підручник / кол. авт.; за ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. К.: Юрінком Інтер, 2006. С. 146–148.
15. Могілевський В. С. Місцеве самоврядування як елемент глобального конституціоналізму. Держава і право [Текст]: зб. наук. пр. Серія: “Юридичні науки” / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ: Юрид. думка, 2016. Вип. 72. С. 197–212.

Basko A.V. INTERNATIONAL LEGAL STANDARDS FOR ENSURING THE FORMATION AND IMPLEMENTATION OF STATE POLICY IN THE FIELD OF LOCAL SELF-GOVERNMENT IN UKRAINE

The article discloses the international legal standards for ensuring the formation and implementation of state policy in the field of local self-government and determines the state of their implementation in domestic legislation. It has been established that international and European standards in the field of local self-government are created to ensure the efficiency, transparency and democracy of local authorities, they support decentralization, the involvement of citizens in management processes and the protection of the rights of local communities. It was found that the following are the main legal bases for the formation of international standards of activity and development of local self-government: 1) the European Charter of Local Self-Government, adopted by the Council of Europe, which enshrines the main principles that ensure the autonomy of local authorities; 2) The UN Declaration on Cities and Settlements, which defines the main directions for improving the participation of communities in the development of local territories; 3) Declaration on decentralization and local democracy of the Council of Europe, which supports the process of decentralization in member countries and increasing the level of democratic responsibility; 4) UN resolution approving the UN Sustainable Development Goals (SDGs), which include goals related to the sustainable development of cities, partnerships to achieve these goals and are aimed at the development of modern local self-government, taking into account environmental sustainability, inclusiveness and the involvement of citizens in the activities of local bodies authorities; 5) The Rio Declaration, which was approved at the UN Conference on Environment and Development in 1992, which emphasizes the need for the participation of local communities in ensuring the environmental standards of local government activities. It was established that these documents lay down important principles of international and European standards for the development of local self-government: the principle of subsidiarity, financial autonomy, guarantees of local democracy, coherence of activities, exclusion of separatism and autocracy, which are the basis for the development of modern local self-government that meets the needs of citizens and their European democratic values.

Key words: local self-government, local self-government bodies, international and European standards in the field of local self-government, implementation of international norms.